

● DLOUHÝ DŮL

+ KYJOV – obě dlouhé na sebe navazující údolní vsi vznikly na dominikální (panské) půdě hrabat Kinských na panství Lipová až počátkem 18. století jako řemeslnické osady, prakticky veškerou zástavbu sídel tvoří jen minimálně narušený kompaktní soubor původních převážně roubených podstávkových domů, dnes zpravidla rekreačně využitých. Dlouhý Důl byl roku 2004 prohlášen vesnickou památkovou zónou, nedaleko u křižovatky lesních cest u Kamenného vrchu stojí typově ojedinělá drobná prostá dřevěná kaplička sv. Anny z doby kolem poloviny 19. století.

● DOLSKÝ MLÝN (obec Růžová) – torzo vodního obilního mlýna na osamoceném místě v úchvatném údolí říčky Kamenice, přístupný turistickými stezkami z Jetřichovic, Vysoké Lipy nebo Kamenické Stráně, jeden z nejstarších dochovaných objektů v Českém Švýcarsku, prvně písemně zmíněný roku 1573, ale stál zde již od středověku. Jeho dnešní podoba v podstatě odpovídá velké barokní přestavbě po požáru roku 1726. Po skončení 2. světové války byl opuštěn a chátral, v roce 2004 se pod vedením Mgr. Natálie Belisové z NP České Švýcarsko započalo s jeho postupnou obnovou.

hospody čp. 1 můžeme prohlédnout nevelké, ale zajímavé Doubické muzeum, které zařídil a provozuje Spolek přátel Doubice z.s.; další velmi hodnotný podstávkový dům uvidíme hned naproti.

● CHŘIBSKÁ (DOLNÍ CHŘIBSKÁ) – původně stará slovanská osada z 13. století při Žitavské obchodní cestě do Lužice je poprvé připomínána po polovině 14. století, kdy již byl její půdorys přeměněn novou lánovou parcelací německých osadníků, roku 1570 povýšena na město. Počátkem 15. století zde byla založena sklárna a Chříbská se stává centrem řemesel, která během 19. století nabývají průmyslového charakteru. Nad nepravidelným náměstím stojí renesanční kostel sv. Jiří z přelomu 16. a 17. století, působí zde Vlastivědné muzeum Tadeáše Haenkeho (lékař, etnograf, cestovatel, botanik). Na celém území města se dochovalo několik patrových faktorských domů a zejména unikátní soubor roubených a hrázděných příkladů typově různorodých staveb (zemědělské, sklářské, obytné) lidové architektury

(především v části Dolní Chříbská, která má charakter dlouhé údolní lánové vsi); poblíž technická zajímavost – akvadukt nad korytem řeky Chříbské Kamenice z roku 1886, přivádějící vodu do tkalcovny Floriana Hübela v Chříbské.

● JETŘICHOVICE – turistické centrum Českého Švýcarska. Osada vznikla jako lesní lánová řadová ves ve 14. století. Dominantou je barokní kostel sv. Jana Nepomuckého vzniklý v několika stavebních etapách v 2. polovině 18. století, i zde se setkáme s mnoha hodnotnými ukázkami roubených a hrázděných lidových staveb doplněných podstávkovými konstrukcemi.

● JIŘETÍN POD JEDLOVOU – městská památková zóna, hornické renesanční městečko typické pravidelné dispozice s čtvercovým náměstím a navazující uliční sítí, založené v letech 1548 – 1554 a pojmenované po svém zakladateli a majiteli tolstějnského panství Jiřím ze Šlejnic. Uprostřed stojí renesanční kostel Nejsvětější Trojice z let 1590 – 1611. Zástavba města je tvořena postupně upravovanými zděnými renesančními domy a též četnými roubenými lidovými stavbami. Tradici dolování rud – stříbra, olova, mědi a cinu připomíná expozice ve štolě sv. Jana Evangelisty; nad Jiřetínem nelze přehlédnout Křížovou horu s kaplemi křížové cesty, postavenými v letech 1759 – 1764.

● KAMENICKÁ STRÁŇ (VPZ)

– vesnická památková zóna, nevelká, ale půvabná osada s nepravidelným rozptýleným půdorysem na okraji náhorní planiny nad řekou Kamenicí, ojediněle dochovaný soubor přízemních, přízemních s polopatrem i patrových chalup roubené konstrukce s hrázděnými patry i polopatry, doplněný novějšími zděnými přízemními domky z přelomu 19. a 20. století, přístupná silničkou z Růžové, která zde končí, a turistickými stezkami.

● KOPEC – drobná odlehlá dřevařská osada pozdního založení, pravděpodobně v 17. století, ležící v hlubokém údolí Břtnického potoka. Jak v Kopci, tak v blízkých Břtníkách se zachoval mimořádně hodnotný a početný soubor roubených a hrázděných lidových staveb.

● KRÁSNÁ LÍPA – založena koncem 13. století jako rozsáhlá řadová lánová ves, poprvé zmíněná roku 1361; městem se stala až v roce 1870 a také městský charakter s rozlehlým náměstím získala až v průběhu 18. a 19. století, kdy se zde také živelně rozvíjí průmysl, doprovázený výstavbou továren a jiných technických staveb. V dominantní poloze nad náměstím stojí barokní kostel sv. Maří Magdalény z let 1754 – 1758, v centru dochována řada klasicistních a empírových měšťanských domů a v předměstích mimořádný počet roubených, hrázděných i zděných lidových staveb. Na náměstí nelze přehlédnout Dům Českého Švýcarska (České Švýcarsko o.p.s.), který je hlavním návštěvníckým a informačním centrem Národního parku České Švýcarsko s expozicemi a prodejnou turistické a vlastivědné literatury apod.

● KYTLICE – obec ležící v horském lesnatém terénu Lužických hor vznikla postupně sloučením několika menších osad. Za nejstarší a mateřskou je považován Falknov, patrně středověkého původu, samotné Kytlice byly založeny až roku 1758 a pojmenovány po svém zakladateli Janu Josefu Kittelovi (Kittlitz), historicky je celé území dnešních Kytlic spjato se sklářstvím, již roku 1530 zde byla založena sklárna a působila tu řada brusíren skla. Sklářská tradice zanikla po roce 1945 s odchodem původních německých obyvatel a obec se postupně proměnila na vyhlášené centrum rekreačního chalupářství, jež objevili zejména pražští herci a intelektuálové (např. Miroslav Homíček, Vlastimil Brodský, Pavel Landovský Vítězslav Vejražka, Táňa Fischerová, Petra Černocká aj.). Dominantou je pozdně barokní kostel sv. Antonína Paduánského postavený v letech 1777 – 1782. Také Kytlice jsou proslulé značným množstvím zachovalých památek lidové architektury.

● LIPOVÁ – obec založená německými osadníky patrně v období kolonizace 13. – 14. století, prvně zmíněná v písemných pramenech roku 1344, výrazný rozvoj spojený s průmyslovým podnikáním zaznamenala během 19. století a v letech 1850 až 1938 byla sídlem soudního okresu, na pahorku v severní části obce stojí barokní kostel sv. Šimona a Judy

z let 1691 – 1693. Další významnou stavbou je bývalý barokní zámek rodu Salmů, postavený v letech 1737 – 1741, který se ovšem vinou působení Čsl. armády a nezájmu státu v 2. polovině minulého století stal ruinou, o jeho rekonstrukci a rehabilitaci usiluje současný vlastník Via Tempera Nova z.s. Unikátní památkou je také před nedávnem zásluhou Společnosti pro trvale udržitelný rozvoj Šlukovska a Obce Lipová komplexně citlivě památkově obnovený podstávkový dům čp. 424, postavený ve 20. letech 18. století barokním stavitelům Zachariásem Hoffmannem, který nyní plní funkci kulturního a informačního centra obce s expozicemi a dalším zázemím.

● ROŽANY – historický vodní mlýn z roku 1797, modernizovaný v roce 1863, pracoval až do konce 2. světové války. Zchátralého objektu se ujali roku 2002 soušní majitelé, kteří ho po rekonstrukci otevřeli jako rodinný penzion a restauraci Starý mlýn.

● RUMBURK – původně stará osada vzniklá při obchodní cestě během kolonizace ve 13. století, posléze se postupně vyvinula v městský celek, jenž se rozrostl zejména v průběhu 18. a 19. století s rozvojem textilního průmyslu. V okrajových částech města je zachována řada památek lidového stavitelství, z nichž nejcněnější je pozoruhodný celek roubených a zděných tkalcovských domků z přelomu 18. a 19. století ve Šmilovské ulici, nedaleko centra města, prohlášený roku 1995 vesnickou památkovou rezervací, o nějž pečuje Spolek přátel Rumburku z.s.

● **SRBSKÁ KAMENICE** – obec ležící v údolí říčky Kamenice, pravděpodobně starého slovanského předkolonizačního založení, byla znovu vysazena v období 13. – 14. století jako dlouhá řadová lánová ves; dominuje jí pozdně barokní kostel sv. Václava z let 1772–1776, do skalního masivu pod kostelem u hlavní silnice vedle domu čp. 40 vytesán pozoruhodný rozměrný reliéf Korunování Panny Marie. Na celém území obce se dochoval početný soubor lidové architektury s podstávkovými konstrukcemi.

● **STUDENÝ** – nevelká osada nedaleko České Kamenice pod výrazným vrchem Studenec, s řadou dochovaných podstávkových domů. Založena byla v pozdním kolonizačním období 14. století. V jejím okolí byly nedávno vytvořeny dva okruhy Zážitkové trasy s informačními panely.

● **SVĚTLÍK** – roztroušená malá osada pozdního založení vzniká v 1. polovině 18. století, ležící nedaleko Jiřetína pod Jedlovou. Dochoval se zde zděný větrný mlýn z roku 1843, který je jedním z největších u nás a zároveň jediným mlýnem holandského typu se zachovalým původním technickým vybavením. Neudržovaný objekt mlýna byl současnými soukromými majiteli citlivě v exteriéru i interiéru obnoven.

● **ŠLUKNOV** – původní osada založena ve 13. století během německé kolonizace tohoto území; první písemná zmínka pochází z roku 1281 a již v roce 1359 dochází k jejímu povýšení na město. Poblíž náměstí stojí vrcholně barokní kostel sv. Václava a poněkud stranou centra pak nedávno před zánikem zachráněný a zrekonstruovaný zámek postavený v letech 1566 – 1573 ve stylu saské renesance, který ukrývá Regionální informační centrum s expozicemi, výstavními sály a dalším kulturním zázemím. V okrajových částech města se ale také dochovalo značné množství původní lidové zástavby zemědělského i řemeslnického charakteru.

● **VŠEMILY** – nevelká osada nedaleko České Kamenice vzniká pravděpodobně během pozdní fáze velké kolonizace ve 14. století. Kromě mnoha udržovaných a zpravidla rekreačně využitých lidových roubených a hrázděných lidových staveb tu najdeme i několik dalších pozoruhodných památek – nedávno opravenou svého druhu ojedinělou kapli sv. Ignáce, vytesanou do skalního bloku v první třetině 18. století, bývalou starou celoroubenou školu s podstávkovou konstrukcí obepínající stavbu po celém obvodu, se zvoníčkou umístěnou nad průčelním štítem, dnes využitou jako soukromý rekreační objekt, nebo postupně revitalizovaný historický bývalý německý hřbitov s cennými náhrobky.

● **VYSOKÁ LÍPA (MPZ)** – nevelká půvabná osada založená v kolonizačním období 13. – 14. století jako lesní lánová ves, dochovalo se zde velké množství roubených a hrázděných přízemních i patrových usedlostí s podstávkovou konstrukcí, pocházejících převážně z konce 18. a 19. století, které dnes většinou slouží k rekreaci.

Program akcí ke Dnům lidové architektury Ústeckého kraje v regionu Českého Švýcarska a Šluknovska:

- **LIPOVÁ – podstávkový dům čp. 424 a jeho okolí: 16. 7. –** slavnostní zahájení a celodenní doprovodný kulturní program, **17. 7. a celý následující týden** – prohlídky podstávkového domu a kostela sv. Šimona a Judy s výkladem (viz speciální samostatný program)
- **DOUBICE – Doubické muzeum v čp. 1 uprostřed obce (Spolek přátel Doubice z.s.):** **16. – 17. 7.** – možnost návštěvy během celého víkendu, následující týden – možnost návštěvy po dohodě na tel. 603 741 974 nebo 603 819 864
- **JETŘICHOVICE – nedávno kompletně památkově obnovená usedlost Christánův dvůr čp. 107: 23. 7., 15.00 h** – komentovaná prohlídka exteriérů i interiéru s odborným výkladem Ing. arch. Tomáše Eflera, který se na rekonstrukci podílel a angažuje se při záchraně podstávkových domů
- **KOPEC – udržovaný podstávkový dům čp. 40 v soukromém vlastnictví pana Josefa Moravce v malé osadě poblíž obce Brtníky: 16. – 24. 7.** – možnost prohlídky i s nahlédnutím do interiéru a popovídání s majiteli – kdykoliv, nebo po dohodě na tel. 602 255 443
- **KRÁSNÁ LÍPA – Dům Českého Švýcarska na náměstí (České Švýcarsko o.p.s.):** **1. – 31. 7., denně 9.00 – 18.00 h** – výstava Lidové památky Českého Švýcarska + centrální návštěvnícké a informační středisko Národního parku České Švýcarsko
- **RUMBURK – Šmilovské ulice s tkalcovskými domky z konce 18. století nedaleko centra města, vesnická památková rezervace (Spolek přátel Rumburku z.s.): 17. 7., 10.00 – 17.00 h** – komentované prohlídky areálu s odborným výkladem a návštěva malé expozice v podstávkovém domě čp. 879/27
- **STUDENÝ – nevelká osada nedaleko České Kamenice s řadou dochovaných podstávkových domů, v jejím okolí nedávno vytvořeny zásluhou Občanského sdružení pod Studencem z.s. dva okruhy Zážitkové trasy s informačními panely, vedoucí romantickou krajinou a spojující drobné půvabné sakrální a pietní památky. Výchozím bodem je zachráněná přenesená historická hasičská zbrojnice stojící u silnice poblíž centra obce, v níž je umístěno malé informační centrum: 16. – 17. 7. infocentrum otevřeno celodenně, jinak prohlídka trasy individuální, po dohodě s personálem infocentra možnost návštěvy některých udržovaných podstávkových domů ve vsi**
- **VŠEMILY – nevelká osada nedaleko České Kamenice s několika pozoruhodnými památkami – skalní kaple sv. Ignáce: otevřena celodenně, případně po telefonické domluvě s p. Jiřím Suchomelem na tel. 603 978 465, který obývá sousední dům, možnost individuální prohlídky; bývalá stará roubená škola se zvoníčkou v soukromém vlastnictví – prohlídka exteriéru; postupně revitalizovaný historický bývalý německý hřbitov – individuální prohlídka**

Dny lidové architektury nebyly a nejsou samoučelnou akcí, ale mají se stát podnětem k hlubšímu porozumění a pochopení hodnot a významu lidového stavitelství a k posílení vědomí odpovědnosti za jeho uchování.

Přijměte naše pozvání a potěšte se tímto dědictvím hmotné i duchovní kultury Ústeckého kraje.

Dny lidové architektury Ústeckého kraje v Českém Švýcarsku a na Šluknovsku 16. – 24. července 2016

V letošním roce se uskuteční již 4. ročník Dnů lidové architektury Čech, Moravy a Slezska, tentokrát s centrem v Českém Švýcarsku a na Šluknovsku, v nejsevernějším koutě naší země, v kraji jedinečných přírodních krás, ale také v krajíně mimořádně bohaté na tradiční vesnické stavitelství s mnoha zachovalými unikátními podstávkovými domy.

Centrem letošních Dnů lidové architektury Ústeckého kraje bude obec Lipová nedaleko Šluknova, kde se v sobotu 16. července 2016 v 10.00 hodin uskuteční jejich oficiální slavnostní zahájení. Celodenní bohatý kulturní doprovodný program zahrne ukázky tradičních řemesel, komentované prohlídky expozic památkově obnoveného podstávkového domu a opraveného kostela sv. Šimona a Judy s galerií v podkroví, tematické výstavy a další zajímavosti.

V regionu Českého Švýcarska a Šluknovska během víkendu 16. – 17. 7. i v následujících dnech až do 24. 7. budou mít kromě toho možnost návštěvníci Dnů lidové architektury poznat méně známá pozoruhodná místa a seznámit se s jejich historií a zvláštnostmi, prohlédnout si řadu dalších zajímavých památek vesnického stavitelství s odborným výkladem.

Veškeré programové materiály, propagační a informační tiskoviny ke Dnům lidové architektury Ústeckého kraje 2016 budou k dispozici v příslušných regionálních informačních centrech, muzeích, obcích, v kulturních zařízeních a partnerských organizacích a na dalších obvyklých místech v regionu a také na webových stránkách www.lidove-stavby.cz, www.npu.cz, www.kr-ustecky.cz, www.ceskesvycarsko.cz, www.lipova.cz, www.tur-sluknovsko.cz, www.mesto-sluknov.cz, www.krasnalipa.cz, www.npcs.cz, www.podstudencem.cz aj.

Hlavními pořadateli a partnerskými organizacemi Dnů lidové architektury Ústeckého kraje 2016 jsou: FOIBOS BOOKS s.r.o., Kotěrovo centrum architektury o.p.s., NPÚ, Ústecký kraj, Obec Lipová, TUR Šluknovsko, České Švýcarsko o.p.s.; mediálními partnery jsou: PROPAMÁTKY, Český rozhlas 2 a Děčínský Deník.

FOIBOS
BOOKS

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

Ústecký kraj

Lipová

deník

PROPAMÁTKY

Český rozhlas 2